

Fylkesmannen i Innlandet
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Deres ref.:
Vår ref.: 19/3876-1
Saksbehandler: Hanne Skui
Dato: 11.02.2019

Orientering - Psykisk helsevern - Sivilombudsmannens uttalelser vedrørende fylkesmannens klagebehandling av tvangsmedisineringsvedtak

Sivilombudsmannen har det siste året uttalt seg i flere saker vedrørende fylkesmannens klagebehandling av vedtak om tvangsmedisinering etter [psykisk helsevernloven \(phvl.\) § 4-4 a, jf. § 4-4](#).

HelseDirektoratet ønsker å gjøre alle fylkesmannsembetene oppmerksomme på uttalelsene og gi en oversikt over de manglene Ombudsmannen har funnet. Kritikken knytter seg både til lovforståelse og saksbehandling.

Uttalelsene er publisert på sivilombudsmannen.no:

- [Uttalelse 21. januar 2019](#)
- [Uttalelse 18. desember 2018](#)
- [Uttalelse 25. september 2018](#)
- [Uttalelse 28. februar 2018](#)

Nedenfor følger en kort omtale av noen sentrale punkter i Ombudsmannens uttalelser.

Kravet til "stor sannsynlighet"

Det følger av phvl. § 4-4 fjerde ledd andre punktum at behandlingstiltak bare kan igangsettes og gjennomføres når de med stor sannsynlighet kan føre til helbredelse eller vesentlig bedring av pasientens tilstand, eller at pasienten unngår en vesentlig forverring av sykdommen. Kravet til stor sannsynlighet innebærer at det kreves mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt for tilstrekkelig positiv effekt. Kravet knytter seg til den enkelte pasient, ikke til en gruppe pasienter.

I flere av fylkesmannens klagevedtak fant Ombudsmannen gjennomgående mangler knyttet til forståelsen og anvendelsen av dette vilkåret. Kritikken knytter seg dels til forståelsen av beviskravet som ligger i begrepet "stor sannsynlighet", dels til begrunnelsene for at det foreligger stor sannsynlighet for henholdsvis vesentlig bedring eller vesentlig forverring.

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi

Hanne Skui, tlf.:

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Hva gjelder beviskravet "stor sannsynlighet" presiserer Ombudsmannen - med henvisning til forståelse av dette beviskravet i sivilretten, og til forarbeider og juridisk teori om phvl. § 4-4 - at det innebærer mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt for vesentlig bedring eller forverring.

Som relevant moment i vurderingen av sannsynligheten for positiv effekt i det konkrete tilfelle, trekker Ombudsmannen særlig fram pasientens tidligere erfaring med samme eller lignende legemiddel. Ombudsmannen peker også på at forskning og statistikk vil være relevante momenter for den konkrete vurderingen som sykehuset og fylkesmannen må foreta i slike saker. Ombudsmannen uttaler videre at oppfølging av et legemiddel i Felleskatalogen, ikke sier noe om sannsynlighet for legemiddelets virkning i det konkrete tilfelle. Heller ikke beskrivelser av klagers sykdomsbilde, hva som for øvrig har vært forsøkt eller betraktninger over forsvarlighet eller etikk i den aktuelle saken, kan i seg selv begrunne kravet om stor sannsynlighet.

Ombudsmannen presiserer at phvl. § 4-4 ikke gir hjemmel for å "forsøke" eller "prøve ut" tvangsmedisinerer med antipsykotika, med mindre kravet til stor sannsynlighet for tilstrekkelig positiv effekt er oppfylt.

Direktoratet viser også til [Helsedirektoratets brev av 17. januar 2019](#) som omhandler kravet til "stor sannsynlighet" og som gjelder Ombudsmannens uttalelse av 18. desember 2018.

Omtalen av beviskravet i [phvl. § 4-4 i Helsedirektoratets rundskriv IS-1/2017](#) er for øvrig utdypet i lys av Ombudsmannens uttalelser.

Utredningsplikt

Forvaltningsloven (fvl.) gjelder for psykisk helsevernloven, jf. phvl. § 1-6. Det følger av fvl. § 17, jf. § 33, at forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Ombudsmannen finner at flere av sakene var mangelfull utredet før klagevedtak ble fattet. Ombudsmannen kritiserer blant annet at fylkesmannen ikke hadde innhentet nærmere forklaring fra faglig ansvarlig vedrørende vilkår som var mangelfullt begrunnet i det påklagde vedtaket. I en annen uttalelse blir fylkesmannen kritisert for ikke å ha innhentet dokumentasjon (journalnotater om tidligere erfaring med legemiddelbehandling) som ble påberopt i klagen.

Nedtegningsplikt

Dersom en av partene i saken har kommet med nye opplysninger eller anførsler av betydning for avgjørelsen av saken, skal dette nedtegnes, jf. fvl. § 11 d andre ledd første punktum. Også opplysninger som er gitt av andre enn parter, bør nedtegnes og arkiveres. Dette følger av god forvaltningsskikk.

I to av uttalelsene kritiserer Ombudsmannen fylkesmannen dels for ikke å nedtegne nye relevante opplysninger fra samtaler med parter og andre, dels for ikke å arkivere slike nedtegninger. Manglende notoritet vanskeliggjør kontradiksjon og etterprøving

Krav til begrunnelse

Klagevedtak skal begrunnes, jf. fvl. §§ 24 og 25, jf. § 33. Begrunnelsen skal vise til de reglene og de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Videre bør de hovedhensynene som er avgjørende

ved utøvingen av forvaltningsskjønnet, nevnes. Ved svært inngripende vedtak stilles det særskilte krav til tydelighet og klarhet i begrunnelsen. Phvl. § 4-4 a utdyper og presiserer kravet til begrunnelse i tvangsbehandlingsvedtak. Klageinstansen skal videre vurdere klagerens synspunkter, jf. fvl. § 34 andre ledd andre punktum. Det følger av god forvaltningsskikk at det bør fremgå av begrunnelsen at klagerens synspunkter er vurdert.

Ombudsmannen finner gjennomgående at fylkesmannens klagevedtak ikke oppfyller kravene til begrunnelse for ett eller flere av vilkårene i phvl. § 4-4. Vedtakene mangler dels referanser til lovregler som vedtakene bygger på, dels fremgår ikke hvilke vilkår som er vurdert og hvilke konklusjoner vurderingene fører fram til. I noen av vedtakene fremkommer det ikke av begrunnelsen om eller hvordan klagerens synspunkter er vurdert.

Direktoratet viser til [malene for fylkesmannens klagevedtak](#) på helsedirektoratet.no. Malene er utformet slik at begrunnelsen for hvorfor det enkelte vilkår er oppfylt/ikke oppfylt, skal fremgå av vedtaket.

Vennlig hilsen

Anne Louise Valle e.f.
Avdelingsdirektør

Hanne Skui
Seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:

Sivilombudsmannen - Stortingets
ombudsmann for forvaltningen
Helse- og omsorgsdepartementet
Mental Helse Norge
STATENS HELSETILSYN
Kontrollkomisjonene i det psykiske helsevernet

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Fylkesmannen i Innlandet		Postboks 987	2604 LILLEHAMMER
FYLKESMANNEN I MØRE OG ROMSDAL		Postboks 2520	6404 MOLDE
Fylkesmannen i Nordland		Moloveien 10	8002 BODØ
Fylkesmannen i Oslo og Viken		Postboks 325	1502 MOSS
Fylkesmannen i Rogaland		Postboks 59 Sentrum	4001 STAVANGER
Fylkesmannen i Troms og Finnmark		Statens Hus	9815 VADSØ
FYLKESMANNEN I TRØNDELAG		Postboks 2600	7734 STEINKJER
FYLKESMANNEN I VESTFOLD OG TELEMARK		Postboks 2076	3103 TØNSBERG
FYLKESMANNEN I VESTLAND		Njøsavegen 2	6863 LEIKANGER